

Zpráva ze zahraniční cesty

Místo: Bojnice (Slovensko)

Termín: 26. – 28. 5. 2009

Účastník cesty: Bohumír Brom (NA Praha)

Účel cesty: Účast na konferenci „Archívy v krízových situáciách“ (XIII. archívne dni v Slovenskej republike) - jako zástupce ČAS

Zprávu podává: Bohumír Brom

Datum vyhotovení: 2. 9. 2009

Schválila: PhDr. Eva Drašarová, CSc., ředitelka NA

Účelem cesty bylo:

- Zúčastnit se jako zástupce České archivní společnosti zmíněné konference a pronést zde připravený příspěvek.

Popis výsledků cesty:

26. 5. 2009:

V 7.00 hod. odjezd autem SOA Praha (společně s ředitelem SOA PhDr. Danielem Doležalem, PhD.) z Prahy do místa konání konference.

Cca v 13.30 hod. příjezd do Bojnic. Poté ubytování a příchod na konferenci.

Úvodní referát na konferenci přednesl ředitel odboru archivov a registratur MV SR Ing. Jozef Hanus, CSc. Jeho vystoupení bylo věnováno problematice aktuálních mezinárodních aktivit v oblasti řešení krizových situací v archivech. Referent nejprve zmínil hlavní současné aktivity Mezinárodní archivní rady (dále jen „MAR“). Jedná se především o činnost pracovních skupin „prevence katastrof“ a „elektronické dokumenty“. Pod patronací španělské strany je dále budována archivní databáze „APENET“.

Lídrem zmíněné pracovní skupiny o prevenci katastrof (členové Německo, ČR, Polsko) je německý Bundesarchiv, na jehož webových stránkách jsou soustředěny informace o této problematice. Součástí aktivit pracovní skupiny je dále zřízení specializované laboratoře a mobilních středisek pro řešení nastalých krizových situací, v neposlední řadě i vytvoření příslušné „skupiny expertů rychlého nasazení“.

Dále se pan ředitel Hanus zabýval otázkou „Normy o ukládání dokumentů v knihovnách a v archivech“ (viz ISO 17 799). Hovořil mj. též o plánovaném zřízení „Evropské databáze ukradených archiválií“ (de facto po vzoru již existující evropské databáze ukradených uměleckých předmětů).

V poslední části svého referátu se ing. Hanus věnoval současným aktivitám Slovenska v oblasti tzv. krizového řízení. Především zde zmínil myšlenku vytvoření „vzorového havarijního plánu“ pro slovenské archivy.

Na vystoupení ředitele Hanuse navázal jeho kolega ze slovenské archivní správy PhDr. Peter Zoričák. Velmi kriticky zhodnotil především samotný materiální a personální stav

archivů na Slovensku, a to v souvislosti s již realizovanou redukcí stavu zaměstnanců a krácením finančních prostředků na provoz. Hovořil o tom, že řada archivů na Slovensku má stále problémy se zabezpečením své „střechy nad hlavou“. A dále – mj. „Slovenské archivnictvo sa nachádza, a to dlhodobo, v stave, ktorý pomaly možno nazvať umieraním postojacky... V porovnaní so susednými štátmi akoby sme ani nepatrili do Európy... Kríza tohto druhu pretrváva a je nutné proti nej bojovať na všetkých frontoch...“.

Zástupkyně Slovenského národního archivu Mgr. Monika Péková se zabývala současným stavem digitalizace na Slovensku. Hlavní problém v této souvislosti spatřuje ve zpřístupňování digitálních kopií archivních dokumentů veřejnosti, a to v důsledku určité nekompatibility „Archivního VadeMeCa“ v oblasti výměny informací. Referující se dále zabývala především potřebou standardizace archivního popisu ve slovenském archivnictví.

Dalším kritickým zamyšlením nad situací na Slovensku bylo vystoupení Ing. Jozefa Vážného jako předsedy „Asociácie správcov registratur“. Řečník nejprve představil společnost, v jejímž čele stojí, a její spolupráci s MV SR, se státními archivy i se Společností slovenských archivářů. Dále se především věnoval častému kritickému stavu „registraturných stredisiek“ u podnikatelských subjektů (viz obdoba tzv. komerčních spisoven v ČR). Zmínil rovněž důsledky klesajícího stavu zaměstnanců státních archivů na Slovensku na realizaci jejich kontrolní činnosti. V tomto směru navrhl určité východisko: zapojení svojí asociace a jejích členů do výkonu archivních kontrol pod vedením příslušných zaměstnanců státních archivů.

Prvním referujícím po přestávce měl být podle původního programu PhDr. Ing. Michal Ďurovič. Protože se kolega z Národního archivu mohl z pracovních důvodů konference zúčastnit až od dalšího dne, zastoupil jej další zástupce Národního archivu – archivář Bohumír Brom, který přednesl příspěvek na téma „Bezpečnostní problematika v současném českém archivnictví“.

Polský kolega Przemyslaw Wojciechowski ve svém vystoupení představil současný právní stav i praxi v Polsku v oblasti tzv. krizového řízení. Vrcholnými odpovědnými orgány jsou v tomto směru ministerstvo kultury, kterému podléhají státní archivy, a dále orgány samosprávy (Wojewodstva). Uvedené instituce na všech stupních komunikují povinně s orgány civilní obrany. Společnost polských archivářů organizuje pravidelně školení o bezpečnostních otázkách v polských archivech. Z hlediska ochrany archiválií, jejich restaurování i případného řešení krizových situací současně přítomné účastníky upoutala informace polského kolegy o tom, že samotná Společnost polských archivářů disponuje vlastní mobilní komorou s kapacitou vysoušení cca 60 bm dokumentů najednou (!).

Posledním vystoupením prvního jednacího dne konference byl referát maďarského delegáta Dr. László Szögiho věnovaný problematice změn organizace archivnictví v Maďarsku po skončení komunistického režimu. Prvním zásadním krokem bylo sloučení dvou ústředních archivů, a to krajinického archivu pro fondy do roku 1945 a speciálního ústředního archivu pro fondy vzniklé po roce 1945, do jedné instituce s oficiálním názvem „Maďarský krajinický archiv“. Dále v rámci řešení uložení dokumentů z provenience MSDS (tj. maďarské komunistické strany), byly její archiválie z ústředí uloženy v ústředním krajinickém archivu a ostatní archivní dokumenty do samosprávných archivů v regionech. Důležitou změnou bylo i to, že župní (tj. regionální) archivy převzaly do gesce nově vytvořené orgány samospráv a vznikl též prostor pro znovuotevření městských archivů, kterých existoval před rokem 1945 poměrně velký počet. Nakonec však zejména z finančních důvodů vznikly v uplynulých 20-ti letech pouze 4 městské archivy. K dalším novým archivním institucím s celostátní působností je třeba počítat „Historický archiv státně-bezpečnostních služeb“.

První den konference byl zakončen diskusí a tradiční prezentací firem, které podnikají v oborech úzce souvisejících s archivnictvím a se spisovou službou. V rámci diskuse byla řada dotazů směřována zejména k otázkám současných legislativních změn v archivnictví v ČR, které mj. zmínil ve svém příspěvku zástupce Národního archivu v Praze Bohumír Brom. V rámci této výměny názorů jmenovaný slíbil po uzákonění příslušných předpisů a získání oficiálních právních textů zprostředkovat seznámení s nimi i slovenským kolegům.

27. 5. 2009:

Během prvního jednacího bloku konference se všichni přítomní zahraniční účastníci zúčastnili slavnostního přijetí primátorem města v prostorách bojnického zámku, a proto v této době nebyli přítomni na jednání. Na tomto přijetí byli i oba zástupci ČR - Daniel Doležal a Bohumír Brom.

Po přestávce vystoupili mj. další dva zahraniční hosté: Dr. Ing. Michal Ďurovič z Národního archivu v Praze a Dr. Hana Krajewska, ředitelka Archivu polské akademie věd ve Varšavě.

Kolega Ďurovič se nejprve ve svém příspěvku věnoval zkušenostem z povodní v Čechách a na Moravě v letech 1997 a 2002 a poté i problematice tvorby krizových plánů pro státní archivy (včetně přípravy krizového plánu Národního archivu). Další část tohoto vystoupení byla zaměřena na současné „evropské“ aktivity v rámci tzv. krizového řízení, kterých se účastní ČR. Zejména byla připomenuta činnost pracovní skupiny, spojené s webem

„EURANET“, která byla vytvořena na podnět Dr. Webera, ředitele Bundesarchivu, v rámci jednání konference EBNA 2005.

Kolegyně Krajewska představila účastníkům činnost mezinárodní organizace „Modrý štít“, která byla založena v Paříži v roce 1996. Jejím cílem je záchrana světového kulturního dědictví a kulturních institucí. V podstatě se jedná o „multikulturní“ společný projekt MARu, Mezinárodní rady muzeí, Mezinárodní rady pro ochranu uměleckých předmětů a Mezinárodní rady knihoven.

Odpolední program konference byl věnován exkurzi – prohlídce bojnického zámku. Zahraniční delegáti přijali milé pozvání organizátorů a sponzorů na společný oběd a následující neformální setkání spojené mj. s nevšedními gastronomickými zážitky, což mělo za následek jejich neúčast na již výše zmíněné exkurzi.

Počínaje tímto dnem se XIII. slovenských archivních dní účastnila česká delegace již v plném počtu 4 zástupců (Ryantová, Doležal, Ďurovič, Brom).

28. 5. 2009:

První část dopoledne věnovali zahraniční účastníci prohlídce bojnického zámku spojené s odborným výkladem průvodkyně.

Poté se přesunuli opět do místa konání konference, aby vyslechli závěrečné referáty.

Arpád Tyekvicska z Maďarska se zabýval otázkou financování činnosti archivů ve své zemi. Připomněl pokračující ekonomické obtíže státu, což má mj. za následek poddimenzované finanční prostředky, které má maďarské archivnictví k dispozici. V závěru svého příspěvku uvedl, že de facto všechny země „visegrádské skupiny“ zápasí se sníženými finančními možnostmi a navrhl společnou aktivitu jednotlivých společností archivářů vůči svým vládám pro připomenutí role archivů při ochraně kulturního dědictví a zajištění demokratického práva pro přístup občanů k dokumentům.

Další zástupci maďarského archivnictví, Viktor Haraszti a István Kenyeres, zaměřili svá vystoupení na problematiku archivace dokumentů likvidovaných hospodářských institucí, resp. na současnou situaci v oblasti elektronických dokumentů ve své zemi.

Přibližně v 13.00 hod. jsem společně s ostatními účastníky z ČR nastoupil zpáteční cestu autem Národního archivu do Prahy.

Přínos cesty (včetně dalších návrhů):

- celá akce byla velmi dobře organizačně zajištěna a proběhla v přátelské a vskutku kolegiální atmosféře – ostatně jak už je u příležitosti slovenských archivních dní tradicí (!),
- navázal jsem některé další pracovní a osobní kontakty, mj. např. i s pracovníci sekretariátu Visegrádského fondu z Bratislavy pí. Barborou Hromekovou,
- navrhuji rezervovat v rámci plánu zahraničních cest na rok 2010 účast na dalším ročníku slovenských archivních dní pro 1 osobu z Národního archivu (hrazení pouze dopravy a cestovního pojištění),
- využít kontaktu na výše uvedenou pracovníci Visegrádského fondu při plánování (otázka účasti na financování) některých budoucích akcí Národního archivu s partnery ze zemí „visegrádské skupiny“ (tzv. „V4“).

Seznam příloh:

1/ Program konference